

VLADIMIR GLIGOROV.

Primedbe koje se stavljaju na način na koji se donosi novi ustav Srbije su gotovo u svemu identične sa onima koje su stavljane na način na koji je donošen prethodni Miloševićev ustav. Jedina razlika je u tome što u odlučivanju o novom ustavu učestvuju oni koji su kritikovali način na koji je donošen onaj prethodni.

Isto se može reći i za argumente kojima se opravdava ovakav postupak donošenja ustava. I u prvom slučaju se tvrdilo da bi najbolje bilo da se posao donošenja ustava poveri ustavotvornoj skupštini. Tadašnji ustavotvorci su, opet, tvrdili da je celishodnost važnija od procedure, a i tada kao i sada je cilj bio očuvanje Kosova i jačanje samostalnosti Srbije. Isticalo se i tada kako je reč o ciljevima od najvišeg nacionalnog interesa, pa je potrebna mobilizacija a ne rasprava. A naravno i tada i sada vremena ima malo, pa je važniji sam čin donošenja ustava od njegovog sadržaja.

U prethodnom slučaju, tada demokratskoj opoziciji, ili bar nekima unutar nje, nije izmakla iz vida činjenica da je reč o veoma praktičnoj retorici. Bilo je jasno da je najvažniji cilj da se obezbedi dugoročna vladavina Miloševića i njegove stranke. Uz to se težilo očuvanju kontrole nad nacionalnim bogatstvom na osnovu održanja društvene svojine. A otvorena je i mogućnost promene teritorije putem priključivanja drugih republika ili njihovih delova. Dodatni su ciljevi bili isticanje etničkog karaktera države i centralizacija vlasti praktičnim ukidanjem pokrajina.

U ovom ponovljenom pokušaju ustavnog preuređenja Srbije, opozicije praktično i nema, tako da jedino prigovaraju predstavnici manjina i građanski orijentisane nevladine organizacije ili pojedini stručnjaci. Sve što oni mogu da kažu jeste da se osećaju isključeni iz procesa formulisanja ustava, tako da ne mogu da reprezentuju svoje interese ili da na meritornom forumu iznesu svoje mišljenje i argumente na kojima ga zasnivaju. Ostaje da se vidi hoće li skupština, vlada i partije organizovati prezentacije predloga ustava kako bi bar obavestili javnost o sadržaju predloženih ustavnih rešenja. O raspravama na kojima bi moglo da dođe do saznanja o potrebi promena u predloženim ustavnim rešenjima ne može biti govora, budući da će predlog biti proizvod nagodbe najjačih partija koje neće hteti da ga menjaju.

Za razliku od nekada, sada se dakle jedva i postavlja pitanje načina na koji se donosi ustav Srbije. Tu i tamo se postavi pitanje uloge javnosti, ali je teško naći komentar ili analizu o tome zašto se ustav donosi na način na koji se donosi? Kosovo, spoljašnji i unutrašnji neprijatelji se pominju kao opravdanje, a javnost uglavnom prihvata to objašnjenje. Za razliku od prvog puta, sada se o ekonomskim odredbama u ustavu ništa ne može ni čuti niti pročitati. Nagoveštava se da će se obezbediti određena fiskalna decentralizacija kako bi se zadovoljili neki regionalni interesi, ali je teško verovati da će se odustati od centralističkog ustrojstva vlasti kada se ima u vidu ko su oni koji pišu i koji će usvajati ustav. Ostaje da se razmisli o političkoj dobiti ustavotvoraca. Može se pretpostaviti da će dogovor o strukturi i organizaciji vlasti dosta verno reprezentovati očekivanja pojedinih partija o učešću u vlasti. Jasno je da će Demokratska stranka hteti da zadrži položaj predsednika, da se Demokratska stranka Srbije nada da će imati ključnu ulogu u budućoj vladinoj koaliciji, a da Radikalna stranka teži da dođe do legitimnosti kako bi mogla i da otvoreno učestvuje u vladi kada se za to ukaže prilika. Ti će interesi u najvećoj meri odrediti organizaciju vlasti, kako funkcionalno tako i teritorijalno.

Najmanje se raspravlja o individualnim pravima i slobodama, što bi inače trebalo da prožima duh ustava. Jedino će se postići dogovor da se istakne etnički karakter države, što će posebno izgledati opravdano s obzirom na to da se ustav donosi kako bi se navodno